

בדידות הילדות

שיחות רדיו של הדוקטור הזקן

מאת: יאנוש קורצ'אק, כתבים כרך ב, עמ' 114-111

תרגום: אורי אורלב

אנה, בזהירות. קשה. אפֶּשֶׁר לתעות. השבילים מתפצלים בכוונים רבים כל כָּד, כל כָּד הרבה עקבות - עקבות טריים ומטֶשֶׁטֶשִים, גדולים וזעירים - על פני השָׁלֵג, על פני החול. תאבד את דְרָכְךָ.

אין בדידות כְּשֶׁלֶעֶצְמָה. האנשים שונים ובדידותם שונה, שונה בדידות השעות. האין בדידות - ריקנית ואלמֶת? בדידות שֶׁל דְרִיכוֹת, המְתֵנָה, שֶׁל פְּרֻדָּה, מאַבֵּק, חפוש - בהמְלָה, בְּדַמְמָה - ללא קורת גג, מִיָּתֶם. רק נְדָמָה הִיָּה שְׁאַתָּה מִפִּיר וְיֹדֵעַ. לא - לא. רק הִיָּה נְדָמָה. לא - לא. הבדידות מיטיבה - כן - מְרַגֵּעָה ומְעַנִּיקָה שְׁלֵנָה - וקְשׁוּחָה וְאֶכְזָרִית: חֲמִימוּתָה וקִרְיוּתָה האם הן לַעֲנָה או שְׁמָא דְבִשׁ?

שוב לְבַד, תמיד לְבַד, או אולי - סוף סוף לְבַד? בְּקֵתָה בּוֹדְדָת, מְגֻדֵל, אַרְמוֹן, חֲרָבָה? לְבַד בְּתוֹךְ הַהֲמוֹן שְׁלֵקְדָךְ, או בְּתוֹכְךָ. בדידות שֶׁל גִּיל הַשִּׁיבָה, בדידות שֶׁל בְּגֵרוֹת שְׁלוֹ או שְׁלָה (מִפְּנֵי שֶׁשְׁלוֹ שׁוֹנָה מְשָׁלָה). בדידות מתקוממת שֶׁל גַּעְגּוּעִים ודְחִפֵי נְעוּרִים. בדידות חֲסֵרַת סְבֻלָּנוֹת שֶׁל סֵף גִּיל הַנְּעוּרִים, מְלֵאֵת קִפְרִיזוֹת - בדידות שֶׁל הַשְּׁאֵלוֹת הַרְאִשׁוֹנוֹת: מדוע, איך, מאין, לָאֵן?

וגש - עוד איך - בדידות שֶׁל יְלָד. הוא מְבַקֵּשׁ אֶת אִמּוֹ רַק לַעֲצֹמוֹ, רַק לַעֲצֹמוֹ מְבַקֵּשׁ אֶת אָבִיו, אֶת הַעוֹלָם וְאֶת כּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם. ומִפְתָּע לְגֵלוֹת תוֹךְ כְּדֵי בְּהִלָּה מְכַאִיבָה שֶׁל תְּמִימוֹת שְׁלֵא! שְׁאַחַד פֶּאֵן, הַאַחַר שֵׁם, וְהוּא אֲנוֹס לַחֲפֵשׁ בְּעֵצְמוֹ וּלְגֵלוֹת - אִישׁ לֹא יוֹשִׁיעַ וְלֹא יַעֲשֶׂה זֹאת בְּמִקְוֵמוֹ. וְהוּא מִתְחִיל לְבָנוֹת, מְכַנֵּס בְּבִדְיוֹתוֹ, הַלּוֹאֵי שֶׁתִּהְיֶה יְדִידוֹתִית, לֹא זָרָה וְלֹא עוֹיֵנֶת.

כְּשֶׁאֲנִי חוֹשֵׁב כָּד לַעֲצֹמִי (קוֹרָה), שְׁכֵבֵר דֵי - שֶׁהַסּוֹף לֹא רְחוֹק - וְרַק קֶצֶת מְטָרִיד (ה-פֶּאֵן הַאַחֲרוֹן וְה-שֵׁם הַרְאִשׁוֹן) בְּצַד הַאַחַר - אֲנִי מְרַגֵּיעַ וּמְנַחֵם אֶת עֲצָמִי שֶׁהִרִי לֹא פְחוֹת מְכַבִּיד וְקִשָּׁה הַרְגַע שֶׁמְעַבֵּר לִי - אוֹתוֹ רְגַע שְׁבוֹ נוֹלַד הָאָדָם: הַנְּשִׁימָה הַרְאִשׁוֹנָה, הַמְבֵט הַרְאִשׁוֹן. חִיִּים - קִיּוֹם מְפֹלָא, קֶצֶת קוֹלְנִי וּמְסֻבָּה: שֶׁהִרִי גַם גוֹף וְגַם נְשָׁמָה...

כְּאִבָּה שֶׁל אִם. הָא! אֲבֵל גַּם הוּא סוֹבֵל - הַתִּינוֹק - כְּאֶשֶׁר הַגְּלָגֶלֶת נִלְחָצַת בְּתִפְרִים - בְּלַחְצוֹ שֶׁל כּוֹחַ זָר - צְעָקָה רִאִשׁוֹנָה. הָאִוִיר כְּמוֹ פְּגִיּוֹן הַפּוֹלֵשׁ לְגֵרוֹן. הַחֲזָה מְשִׁתְּנֵק, מְצִיף בְּקוֹר אֶת הַקְּרִבִּים. יָצוּר חֲסֵר יִשַׁע, חֲסֵר אוֹנִים, עִרֵם וּבוֹדֵד. רוֹעֵד. גֵּל רִאִשׁוֹן, עֲכָשׁוֹ, שֶׁל דָּמוֹ שְׁלוֹ. רַחֲצָה רִאִשׁוֹנָה - מְגַע לֹא מְכָר, גַּם וּמְכָאִיב. יְסוּדוֹת זָרִים - אִוִיר וּמִים.

הוא יכול. נושם. חי!

מתיקות מְרַגֵּעָה רִאִשׁוֹנָה שֶׁל חֵלֶב חֵם. שֵׁד. הוא יכול. יוֹנֵק. פֶּלֶא, גֵּס. צְרִיף בְּשִׁפְתֵיךָ, בְּלִשׁוֹן, בְּאָף, בְּגֵרוֹן, בְּבִית הַבְּלִיעָה. אֲרוּחָה מְיַגַּעַת וְכוֹשֶׁלֶת רִאִשׁוֹנָה. ...

שנה מְבַרְכָת.

מִבֵּט תוֹעָה רִאִשׁוֹן. מְסַבֵּב נְצוּנִים, צְלָלִים, קוֹלוֹת עוֹלָם מְרַחֵק. האם מִשְׁהוֹ מְתַרְחֵשׁ? זוֹ תְלוּנָתוֹ שְׁלוֹ הַמִּיָּתֶמֶת כְּאִבָּה.

נִרְעַד, הַתְמַתֵּחַ, מְצַמֵּץ בְּעֵינָיו. הִזִּי אֶת רִאִשׁוֹ, פִּהֵק, נֶאֱנַח, הַסְמִיק. קִמֵּט אֶת מִצְחוֹ, יִשֵּׁר אֶת הַקְּמִטִים, מֵאָה הַעֲוִיּוֹת פְּנִים, תְּנוּעוֹת פֶּה, יָדִים, רַגְלִים - שׁוֹכֵב, מְסִתְפֹּל. מִזְהָה אֶת עֲצָמוֹ!

שֶׁהִרִי עֲדִין כָּל זֶה, כָּל מָה שֶׁסְּבִיב לְיָדוֹ, מְעַלְיוֹ וּבְתוֹכוֹ - אַחֲרוֹת נְעֻלְמוֹת וּכְמוֹסָה. כְּרִית וְאִם, זֶהר מְנוֹרָה וְתִקְתוּק שְׁעוֹן - אַחֲדוֹת גְּדוֹלָה וּמְסִתְוֹרִית - (פֶּאֵן בְּחֶדֶר, שֵׁם מְעַבֵּר לְזְכוּכִית הַחֲלוּן) וְהוּא - רְפוּי

יזאזא קורצאק קורצאק
اسرائيل تقرا كورتشاك

ומערפֿל, חיִדה חִשִׁבָה וגִדולה.

מתבונן, מקשיב. חולפים עֲדָנִים. (זָמְנוּ שֶׁל תֵּינוּק אֵינוֹ מִפִּיר בְּלוּחַ הַשָּׁנָה).

אתה מְנַסֶּה. בוחן. מתאמץ, אֶזְרַח צָעִיר. מִשְׁתוֹקֵק לְהַפִּיר, לְהַחֲלֹץ מִתּוֹךְ הַתְּהוֹ. אֶתְּה דוֹלָה מֵעֲצָמָךְ וְסוֹפֵג חַיִּים – אַחֲרֵים, חֲדָשִׁים, מְדַרְיָכִי מְנוּחָה, בְּלִתִּי נִתְפָּסִים – אֵדְךָ כָּבֵר, בְּאַרְח גְּאוּנִי, מְעוֹרְרִי תִשׁוּקָה וְנִבּוֹאת לֵב.

מפַעם לְפַעַם מְכַסֶּה רֶצֶף שָׁנָה שָׁחַר אֶת פְּרָקֵי הַנִּמְנוּם הַמְטֵלָא שֶׁל הַתֵּינוּק, וְאֵז לְכַאוֹרָה, לֹא מִתְרַחֵשׁ דְּבַר. שָׁנָה שֶׁקְדָנִית, הַמְסַדֶּרֶת וּמְמַיְנֶת, מְסוּגֶת וּבּוֹנָה – הֵנָּה, הוּא מְחַיֵּד – אֵנָּה, מִתְפַּלֵּא, אַחוּז בְּהֶלְה־מְחָאָה-הַתְּנַגְדוֹת-הַסְּכָמָה-סְרוּב-דְּרִישָׁה-וְשִׁלְנָה גְדוֹלָה.

רְגָעִים – עֲדָנִים בְּתוֹלְדוֹת יְשׁוּת אַחַת.

הוא כָּבֵר יוֹדֵעַ.

יִשְׁנֶן הַרוּחוֹת הַטּוֹבוֹת, דִּי בְּהַשְׁבָּעָה בְּקוֹל צָעָקָה כְּדִי לְהַבְיָאן – הַתֵּינוּק נִרְגַע כְּשֶׁהוּא שׁוֹמֵעַ אֶת הַצְעָדִים הַמְפָרִים – בְּשׁוֹרָה שְׁעוֹד מְעֵט תִּרְכֵן מַעַל בְּדִידוֹתוֹ עֲנֵנָה חֲמִימָה וּמְכַרְת - מְרַגֵּעָה, מַעֲנִיקָה, מַאֲכִילָה וּמְשַׁבֵּיעָה – רְחוּמָה וְרַבַּת חֶסֶד – מִי? – אִמָּא.

הוא בוחן אֶת קוֹלוֹ, אֶת חֲלָקוֹ בְּמִקְהֶלֶת הַקּוֹלוֹת. מִי אֵלֶּה, מֵאִין, מִמֵּתִי הֵם, אֵיפֶּה אֲנִי???

בוֹדֵק אֶת פְּפוֹת יְדָיו, לְכַתְחֶלָה גַּם אֵלֶּה צְלָלִיוֹת זָרוֹת – לֹא מִמְשַׁמְעוֹת, בְּלִתִּי מוּבְנוֹת – שְׂכִיחוֹת – קְרוּבוֹת – מְפָרוֹת. מוֹפִיעוֹת - אוֹבְדוֹת – תּוֹעוֹת – נַעֲלָמוֹת - אִין – הוּא תֵר אַחֲרֵיהֶן בְּמַבְטוֹ, רוֹדֵף בְּקוֹל, קוֹרֵא לָהֶן, מְבַקֵּשׁ – הֵנָּה הֵן, מוֹצֵץ אוֹתָן – בּוֹחֵן – מְדַבֵּר אֶל יְדָיו: אֲבָא, אֲבָבָא, אֲדָנָא, אֲתִנָּא, אֲגָגָא.

אִישׁ לֹא יַעֲשֶׂה זֹאת בְּמִקוֹמוֹ. (לֹא יַחֲלִיף אוֹתוֹ). הוּא חֵיב לְבַד. - יְגַלֶּה. - מְכַשִּׁיר פְּלָא, כְּלִי אַחֲזִינָה, הַמְגוֹנֵן, מְקַרֵּב וּמְרַחֵיק- אֲמַצְעֵי שְׁיִאֲפֵשֶׁר לְהַאֲבֵק, לְשִׁלֵּט. יוֹשִׁיט אֶת יְדָיו בְּמוֹדַע אֶל הָעוֹלָם – פֵּאָא, פֵּאָא... – כְּדִי לְהַפִּירוֹ – רַב חֶסֶד - מִטִּיל אִימָה.

הוא מְנַהֵל שִׁיחוֹת מְמַשְׁכוֹת – עוֹקֵב – מַצִּיג שְׁאֵלוֹת. חוֹשֵׁב – חוֹשֵׁב – חוֹשֵׁב... עַד אֲשֶׁר יִגִּיעַ רְגַע חֲגִיגֵי שֶׁל הַשְׂרָאָה יוֹצֵרָת, וּבְמִקוֹם סְפָקוֹת שֶׁל הַתְחִלָּה תּוֹפִיעַ הַכָּרָה בְּרוּרָה יוֹתֵר וְנוֹעֲזוֹת – הוּא יוֹדֵעַ, יוֹדֵעַ אַחַת וְלִתְמִיד: צַל הֶזְדַּ שְׁאֵנִי רוּאָה (הַדְּבַר הַיְחִיד שֶׁנֶּעֱתֵר לְרַצוֹנִי וְהוּא שְׁלִי) – זֶה אֲנִי!

הַרְכִּינוּ רֹאשׁ בְּפָנֵי מֵאֲמָצִיו לְנַחֵם. הָאֶסְטְרוֹנוֹם אֵינְנוּ מְשַׁחֵק בְּשַׁעָה שֶׁהוּא מְשׁוֹטֵט בְּמִרְחָבִים. הַבְּקִטְרִיולוֹג אֵינְנוּ מְשַׁתְּעֵשֵׁעַ בְּשַׁעָה שֶׁהוּא עוֹקֵב אַחֲרֵי פְּרִכּוּסֵי חַיִּים תַּחַת הַמִּיקְרוֹסְקוֹפ. לֹא לְשֵׁם מְשַׁחֵק מְפַלֵּס תֵּיךְ אֶת דְּרָכּוֹ אֶל פְּסָגָה לֹא נוֹדַעַת. הַתֵּינוּק אֵינְנוּ מְשַׁחֵק כְּשֶׁהוּא חוֹקֵר אֶת הָעוֹלָם הַבְּלִתִּי יוֹדֵעַ שֶׁל יְדָיו, אֶת הַיְבִשׁוֹת הַרְחוֹקוֹת שֶׁל רְגָלָיו. קְשׁוּב לְכַפְטוֹטוֹ שְׁלוֹ, הָאֵנִי הָאֲחֵר וְהַמּוֹזֵר שְׁאֵינְנוּ רוּאָה, אֵינוֹ יְכוֹל לְתַפֵּס, וְהֵרִי הַפְּטוּט הַזֶּה כֹּל כֶּף חָשׁוּב כְּדִי לְהַשְׁתַּלֵּב בְּחַיִּים הַשׁוֹטְפִים, הַרוֹחֲשִׁים וּפּוֹעֲלִים סְבִיבוֹ, טְעוּנִים צְוִים וְאֶסוּרִים זָרִים, סְבוֹת וְאֶלוּצִים.

מִלָּה? אֵל תִּשְׁלָה אֶת עֲצָמָךְ. מֵאֲכֻזָּבַת וּמִתְעַתְעַת. תְּבַהִיר לֹא אַחַת, אֵדְךָ גַּם תִּטְעָה (תְּצַלִּיף וְתַפְצָע).

מְלַתֵּד גְּלִמוּדָה, יְלָדִי – אֵדְךָ וְרַק אֶתְּה מְבִין אֶת מְשַׁמְעוֹתָה כְּרַצוֹנְךָ, וְחֵשׁ בָּהּ כְּרַצוֹנְךָ. לְפָעַמִּים תִּקְלַע לְמַטְרָה, אֵדְךָ לְעֵתִים קְרוּבוֹת יוֹתֵר תִּשְׁאָר תְּלוּנָה בְּחֶלֶל.

הַבֵּט: יְלָד יוֹשֵׁב, עוֹמֵד, הוֹלֵךְ. רַץ צוּהֵל מְשַׁמְחָה, מְנַתֵּק מִהַפֵּחַ הַזֶּר הַנוֹשָׂא, מוּבִיל, תּוֹמֵךְ וּמְשַׁעֲבֵד: אֲנִי לְבַד! אֲנִי לְבַד! וְנוֹפֵל אוֹ נֶעְצֵר וּמְבִיט לְמַטָּה, וּבוֹחוֹן אֵיזָה מִין שְׁטִיחַ מְעוֹפֵף הֵיָה זֶה, אֵיזָה מִין כְּנָפִים צְמַחוּ לוֹ – רְגָלִים נוֹשָׂאוֹת – אֲנִי, הַשְּׁלִיטָה בְּיָדִי.

מְקִישׁ בְּמַקַּל עַל רֹאשׁוֹ וּמְסַתְפֵּל: מָה זֶה, מָה יֵשׁ מַעֲלִי, אֵיזָה קְטָבִים שֶׁלֹּא נִחְקְרוּ עֲדִין? וְשׁוּב אֲנִי – כֹּל

ישראל קורצ'אק קונצ'אק
اسرائيل تقرا كورتشاك

כף הרבה מזה – ראש – מחשבה, וזו קשה יותר מהדבור. וצריך להבין כדי לתאם בינך לבין החיים, בינך ובין העולם, בינך לבין עצמך. – דע והקר!

תמיד: אצבע אחת, שתי אצבעות, חמש אחר כך עשר. כבר לא אצבעות: מאה, אלף, מיליון. "א" ו"ת" – כל כף הרבה בטויים, תמונות, סמלים...

הוא נפצע (סכין, זכוכית) – דם, מה זה? שומע: הלב פועם בחזהו. מה זה? רואה את בבואתו בפראה: "דזידזי, לה-לה" – לא – אני! זו הפעם הראשונה הבחין בעצמו בתוך האישונים של אמו: אוהו – כאן – ובכל מקום – אני!

רודף אחרי פרפר – תפס כבר: לא – הפרפר עף ונחת במקום קרוב; מפתה ומושך – כה קרוב, שוב התרחק. וכך ירדף אחרי כל אחת מן האמתות, אחרי כל אחת מן האהבות.

כלבלב, צפור, חרק, אה, פדור, סכריה, ליצן, חרוז, טפה, קורי עכביש – גדול, קטן. צריכה של סרפד – צרעה – מים רותחים.

האם שואלת אם אפשר כבר להראות לו אותיות, האם לא מקדם מדי? היא לא מודעת לעבודה הרבה שעשה בבדידות, בשקט, בחר, שכת והנציח בזכרונו כדי לטפס ולעלות, כדי לנצר למחר, לזמן רב לתמיד.

את מלמדת אותו, מינצת, מסבירה. אף תחת אינו הבודקת והבוהנת הוא מעבד בעצמו, מאמץ לו או דוחה. מה שלא השיג בעצמו במאמציו הבודדים בהקיצ וחלום – יצלצל ריק בנפשו, יציר זר, מעמסה כפויה, חסרת משמעות וחסרת תועלת. לא תעודד צמיחה, לא תחסן.

נתת לו רק חלב, דיסה, הוא חיב להמשיך בעצמו: ילעס, יעפל, יספג לתוך דמו, יעשיר בחמץ את נשימתו – כימאי מפלא, ממחה לתזונה – יפיץ, יאכיל מיליוני תאים – יחבר ויבנה (אדריכל מפלא), יפסל (אמן!) את קומתו, את ההתפתחות והמחשבה, את רגשותיו ואת כל הרצון.

בדידותו היוצרת ועמלו העצמאי, שאיפתו לכיור – שמחה ועצב, אהבה, פעס – דרך ארכה – תמיד לבד ולמרות זאת – חפזים, טעויות, מעידות – כשלונות ונצחונות – התמודדות עם עצמו, עם החיים.

ילד קטן אומר לסוס שלו (אינני זוכר אם סוס נדנדה או סוס על גלגלים):

- אתה רואה סוסי, אין לך אמא, ולי יש. אין לך אבא, ולי יש. אבל גם אני כל כך לבד בעולם...

הדוקטור הזקן.

אנטנה, מסי' 14, 3 באפריל 1938.

